LUMO SKENDO

KËNDIME

PËR

RRETAT FIATARE

Shkodër
Shtypshkronja „Mbrodësija" Kristo Luarasi
1910

Okrogat e donca të vogla

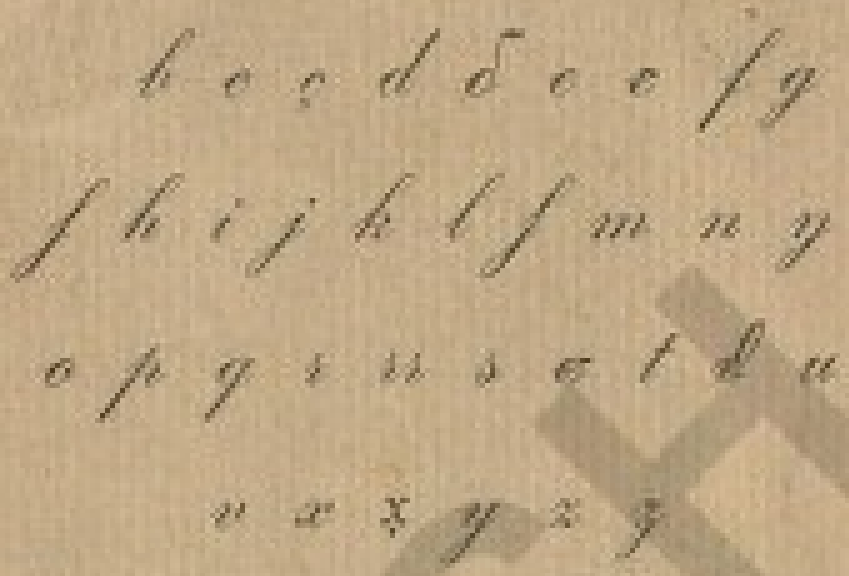

Okrogat e dorës të ndritë

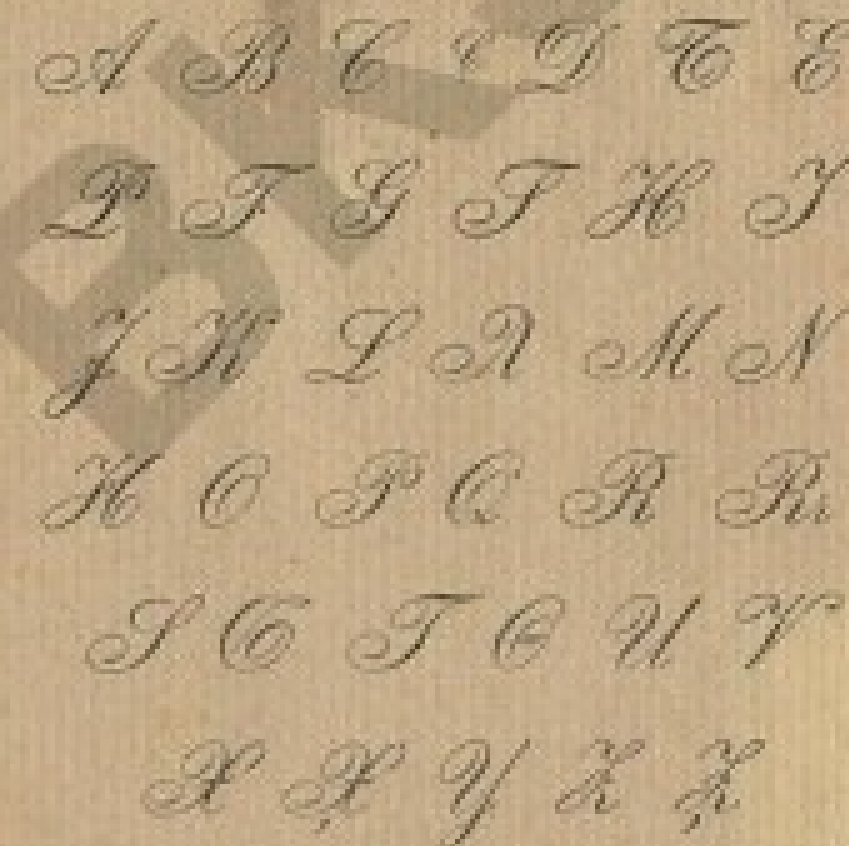

KËNDIME

PËR

RRETATE FIATARE

PREJ

Lumo Skendo

BKSH

Selanik

Shtypshkronja „Albrodelja" KRISTO LUARASI

1910

Te drejtën e të shtypurit përseri të kësaj libreje e ruron shtëpiaskroga „*Mbrojtësija*".

BKSH

1 I.

Kɛ tu ɕoh ŋɛ sy. Ŋe ri u ka dy sy. Pa sy nu kɛ ɕeh dot. E kam si tɛ dy sy tɛ.

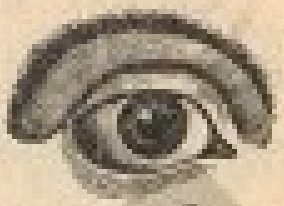

Sy *Sy*

2 II.

Me tɛ dy ve ɕɛt dɛ gon. Ve ɕɛt jan nɛ ko kɛ. A fɛr ve-ɕit ja nɛ fa qe tɛ ðe le ɕɛ ra tɛ. Zɛ-ri ve te nɛ veɕ.

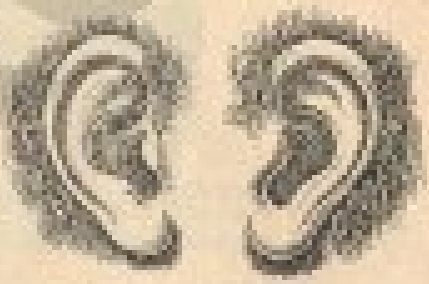

Veɕ *Veɕ*

3 III.

Ooh tri qer ɕi tɛ ku qe. Qer ɕi tɛ ja nɛ tɛ bu ku ra ðe t' ɛm bɛ la. U nɛ i du a ɕu mɛ qer ɕi tɛ. Pe mɛ tɛ ja-nɛ tɛ mi ra po do ŋgrɛ nɛ pa kɛ.

Qerɕi *Qerɕi*

4 IIII

Ci ko kɛ tɛ de le. Sa e mi rɛ ɛɓ tɛ! De le ja ɛɓ tɛ mbu lu a rɛ me leɓ; ka ka trɛ kɛm bɛ. De le-ja na ep leɓ; kɛ tɛ kaf ɛɛ e kam ma nar. Qen gi ɛɛt' i vo gɛ lɛ ãe bɛn bé, bé.

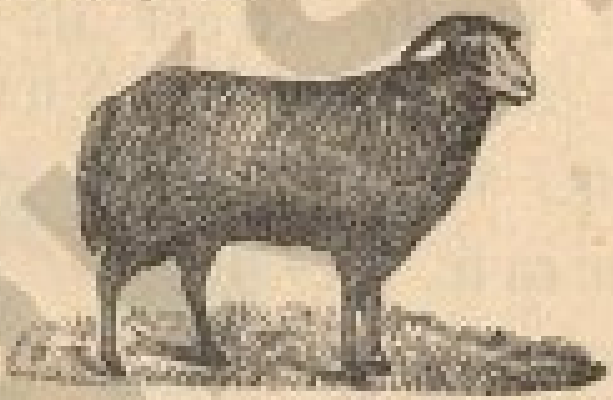

Dele *Dele*

5 IIII

Peɓ ku ron brɛn da nɛ u jɛ. Peɓ ku ka ha la, po mi ɓin e ka tɛ mi rɛ. Peɓ ku vdes pa u jɛ.

Nɛ det, nɛ lu mɛ ð̈e nɛ kɛ-ne tɛ ka ɕu mɛ piɕq. Peɕ ku bɛn ve zɛ; nga ve zɛt da lin piɕq tɛ ve pɛ lɛ. Ka peɕk tɛ mað̈ ð̈e peɕk tɛ vo gɛ lɛ.

Peek *Peɕk*

6 IIIII

Pɕe ɕa pɕi ɕtɛ pi nɛ. Mɛ ma çdo mɛn ges pas tron tɛ tɛ rɛ ɕtɛ pi nɛ me kuj des tɛ mað̈. Pas tra e zbu ku ron ɕtɛ pi nɛ e ð̈e ŋe ri nɛ. Du he tɛ qɛ çdo gɛ tɛ jet' e pas-trɛ. Dja li lip se tɛ qɛ tɛ ke tɛ du ar tɛ ð̈e fy ty-rɛ nɛ tɛ la rɛ.

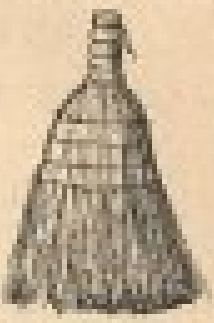

Peeɕa *Peeɕa*

7 IIIIII

Sa e bukurɛ kjo pulɛ! Pula ka dy kɛmbɛ ðe dy krahɛ. Nɛ krahet ka pɛndɛ ðe fluturon. Pula çdo mɛngjes bɛn ŋɛ ve tɛ barðɛ. Kur bɛn venɛ pulaðɛret kɛt, kɛt dak!

Pula *Pula*

Kur mbliðenɛ vetɛ nɛ furik pula bje kλoç kɛ ðe nxjer zoq.

8 IIIIIII

Mbleta na bɛn mjaltɛ. Mbleta ka dy krahɛ ðe gaɛtɛ kɛmbɛ. Γiðɛ mizatɛ ka nɛ gaɛtɛ kɛmbɛ.

Mjal ti bɛ he tɛ nɛ ko ɕe rɛ. Babaj ve te ðe vjel mjal tɛt. Hu a λi ɛɛ tɛ plot mjal tɛ t'ɛm bɛ lɛ. Mu a mɛ pɛl qen ɕu mɛ mjalti: e ha du ke ngye rɛ me bu kɛ.

Mbletɛ *Mbletɛ*

9 IIIIIIII

Nɛ kɛ tɛ fy ty rɛ ɕoh ŋɛ flu tu rɛ. Flu tu ra flu tu ron nɛ lu le. Ka dy kra hɛ ɕu mɛ tɛ bu ku rɛ. Ka flu tura tɛ mbɛ ða, tɛ vo gɛ la; ca ja nɛ tɛ ver ða, ca ja nɛ pi ka-pi ka, ca ja nɛ tɛ ɣel bɛ ra. Flu tu rat roj nɛ vetɛm nɛ ve rɛ. Flu tu ra ben ve zɛ ðe nga ve zɛt da len vjeme; nga kɛ to vje me pas taj da len flu tu ra.

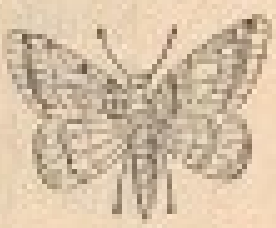

Fluturɛ *Fluturɛ*

10 IIIIIIII

Qi ko ni kɛ tɛ kλoç kɛ: ka ãjet zoq. Sa tɛ ve gɛ lɛ ja nɛ zoq tɛ! Ri nɛ af rɛ pu lɛ sɛ; nuk i ki nɛ lark se ka-nɛ fri kɛ. Pu la i ndjeλ kur gen gɛ pɛr tɛ ngrɛ nɛ.

E ãe ju, o djem, du he tɛ qɛ tɛ dɛ go ni mɛ mɛ nɛ ãe ba ba nɛ; tɛ ri-ni gi ãe ŋɛ tɛ ur tɛ ãe tɛ bin du rɛ.

Κλοçka *Κλοçka*

11

Kendesi ɛstɛ m' i mad se pula; ka bietin tɛ bukurɛ ãe çafkɛnɛ mi kokɛ e ka tɛ kuqe ãe tɛ gerɛ.

Kur del djeλi nɛ mɛnges kendesi kendon me zɛ tɛ lartɛ ãe tɛ kãieλtɛ. Ko'koriko, kokoriko, ãeret kendesi

ðe atá qɛ jan nɛ gumɛ zpuhenɛ. Kur qasetɛ no ŋɛ qen a no ŋɛ macɛ nɛ pulatɛ, kɛndesi nxiton, i derðet armikut ðe i mpron pulatɛ ðe zoqtɛ.

Kɛndesi ɛɛtɛ plaku ðe mbret i kumacit.

Kɛndesi *Kɛndesi*

12

Sa i bukurɛ ɛɛtɛ ky kalɛ! Sa mirɛ ɛcɛn ðe nxiton! Kali ŋeriut i hyn ɛumɛ nɛ punɛ. Ay na heq qerretɛ ðe na mban mi kurris.

Kalit i vɛmɛ ɛalɛ ðe frẽ; nɛ kɛmbɛ i mbaðim potkoɲ.

Kali ri nɛ quar ðe ha kaɛtɛ, bar, elp, tɛrɛɛrɛ. Mos e ngarkoni ɛumɛ kur e ɛpini nɛ trek. Vini aqɛ barrɛ sa munt qɛ tɛ ngrerɛ se ðe ay ka ɛpirt. Mos mundoni kafɛrt e varfera. Tɛ na vijɛ keq eðe pɛr ɲerɛzit eðe pɛr kafɛɛtɛ.

Kali im ɛɛt' i zi. Po ka eðe kuaj tɛ barðɛ, mɛ hi, ðe tɛ kuq.

Kali *Kali*

13

Ariu ɛɛtɛ i maď ďe i ɛgɛrɛ; rron nɛ malɛ, nɛ pyje tɛ mbɛďɛŋ, nɛ mes tɛ lisavet ďe tɛ ɛkɛmbɛŋet. Ariu ka lɛkurɛ tɛ traɛɛ ďe qimetɛ tɛ ɛuma ɛ tɛ gata; ha pemɛ, ďe çdo Λoj farɛ; ha ɛďe mjaltɛ kur gen.

Evgitɛt ɛ marrin arinɛ kur ɛɛtɛ i vogɛlɛ ďe ɛ mɛ-sojnɛ qɛ tɛ lozɛ.

Gɛzoƒ' i ariuɛ ɛɛtɛ i bukurɛ ďe i ngrohtɛ; gahtorɛt ɛ vrasin a-rinɛ nɛ mal.

Ariu *Ariu*

14

Dora punon. Kɛmba ɛcɛn. Goja ha. Syri ɛɛh. Vɛɛi dɛgon. Hunda mer ɛrɛ. Zɛmra lɛvrin gakun. Muɛkɛ-ritɛ marinɛ frymɛ. Lukďi ďe zorɛtɛ tretin ngrɛnjɛnɛ. Truja mɛjtohetɛ ďe kupɛton.

Kam dy duar, dy kɛmbɛ, ɳɛ gojɛ, dy syrɛ, dy vɛɛɛ, ɳɛ hundɛ, ɳɛ zɛmrɛ, dy muɛkɛri, ɳɛ lukď, ɳɛ tru.

15

Nɛ kɛtɛ fytyrɛ ɛoh dy rosa. Rosatɛ rojnɛ nɛ ujɛ. Ka rosa tɛ buta ðe rosa t' egɛra; t' egɛratɛ vinɛ nɛ dimɛr ðe i puan gahtori.

Rosaku kokɛn e ka tɛ gelbɛrɛ. Rosat e vogɛla kur dalɛn nga veja janɛ tɛ verða.

Rosa ha krimba ðe fara; bɛn ŋa triðet ve tɛ barða ðe bje kλoçkɛ.

Rosa *Rosa*

16

Nata ɛkoj. Erði mɛnɣezi. Uhap dita. Dieλi lɛɛon dritɛ ðe rɛzat e tij çkɛlqejnɛ tekdo.

Γiðɛ janɛ zɣuarɛ nga ɣumi: eðe kafɛɛtɛ, eðe ŋerɛzitɛ po lɛvrijnɛ ðe po punojnɛ.

Babaj po punon nɛ arɛ; djal' i mað ɛɛtɛ nɛ kopɛt ðe ɛikon drurɛtɛ, ujit zarzavatetɛ. Mɛma

pastron ɛtɛpinɛ ðe gaton ɲeλɛnɛ. Çupa i ndih mɛmɛsɛ. Djali i vogɛlɛ po vete nɛ ɛkoλɛ, me librate nɛnɛ sqetuλɛ.

Sa i bukur ɛgtɛ mɛnɲezi ðe sa e ɛmbɛl ɛgtɛ puna.

17

A e ɛeh kɛtɛ mi, se qyɛ ri i ɲeehurɛ? Ka frikɛ nga maceja! Kiɛ dalɛ nga vrima ðe po hante djaðɛtɛ nɛ doλap. Po maceja erði me gadale ðe miu tani po ri si i grirɛ. Oiko! se qyɛ nxiton; me sa vrap ikɛn ðe futetɛ prapɛ nɛ vrimɛ!

Miu na bɛn ɛumɛ dem se na ha djaðɛtɛ, bukɛnɛ, mietɛ, na çpon doλapnɛ ðe na copɛton kɛpucɛtɛ. Po maceja e ha minɛ ðe na epɛton.

Miu *Miu*

18

Oeqeri ɛgt' i ɛmbɛlɛ. Uðuλa ɛgt' e ðarɛtɛ. Vreri ɛgt' i hiðurɛ.

Ftoj ɛɢt' i aðɛtɛ. Γaku ɛɢt' i kripurɛ.

Qumɛɢti ɛɢt' i barðɛ. Korbi ɛɢt' i zi. Zjari ɛɢt' i kuq. Limoni ɛɢt' i verðɛ. Bari ɛɢt' i ɢelbɛrɛ. Manuɛaqeja ɛɢt' e murmë.

Fleta ɛɢt' e ɳomɛ. Boga ɛɢt' e ðatɛ. Balta ɛɢt' e lagurɛ. Pɛlhura ɛɢt' e quλurɛ. Liɳa ɛɢt' e ɛtryðurɛ.

Bari ɛɢt' i korrurɛ. Druri ɛɢt' i krasiturɛ; miseri ɛɢt' i prasiturɛ. Ara ɛɢt' e lɛruarɛ. Bimɛtɛ janɛ tɛ tharura.

19

Ky ɛɢtɛ ɢeati im. Ɔoh kɛtú ɛtɛɢit' e voɢela. Afrɛ ɛtɛɢivet ɛoh drurɛ, lisa,

ɢeati *ɢeati*

peme. Nuk' ka eume etepi peati im, po est' i bukur.

Prane etepise kemi kumacin e pulavet de quarin e kafeevet: lope, dele, di, gomar. Lopa na ep qumest; ka ede ne vic te bukure. Deleja ka ne qenq; qenpin e kam mesuare manar.

Nuk' est' e made etepija jone; po est' e pastre; mema de motra e mbajne eume te pastre, ede une s' e felliq se me qerton mema.

20

Konpilli djek. Uji lak. Hena ndrit. Pasqyra çkelqen. Djelli ngroh.

Falpi çkriu. Kripa u-tret. Ujete zjeu. Miei u-poq. Druja u-doq. Lumi u-trumbullua. Vera u-kullua. Rusi u-nxi. Gruret u-verd. Trendafili çeli. Qiellì u-vrenit.

Zogu fluturon. Kali nxiton. Peeku ben not. Bilbili kendon.

Djali lot. Kali hɛngɛλin. Gomari pɛλet. Бija blegɛrin. Qeni leh. Ujku kujis. Pula kakaris. Kλoç-ka kλoçit.

21

Deλɛndyɛeja ɛɛt' e zezɛ. Ka bie-tin si furk. Fluturon afrɛ ðeut ðe nukɛ loðetɛ kurrɛ.

Deλɛndyɛeja ɛɛtɛ zogu i veres, se na vjen kur nis koh' e bukur. Kjo de-λɛndyɛɛ qɛ ɛohim nɛ fytyrɛ po ueqen zoqt' e saj brɛnda nɛ fole. Qiko-ni me sa daɛuri tɛ maðe e ueqen fɛmijen. Sa i bu-kur ðe sa i mirɛ ɛɛtɛ ky zok! Mos e vrisni deλɛn-dyɛenɛ se ɛɛtɛ mɛkatɛ.

Deλɛndyɛe *Deλendyee*

22

Sa ɛɕtɛ koh'e mirɛ! Sa i bukurɛ ɛɕtɛ qiɛλi! DiɛλI po ndrit, zoqtɛ kɛndojnɛ ðe lulɛtɛ bjenɛ ɛrɛ.

Pɕtɛ prinvɛrɛ. Pas prinvɛrɛsɛ vjen vera; pasdaj vinɛ vjɛɕtatɛ, ðe pasdaj zɛ dimɛri.

Moti ka dy-mbɛ-ðetɛ muaj: Mars, PriλI, Maj, Qɛrɕor, Korrik, Guɛt, Vjɛɕt'e Parɛ, Vjɛɕt'e Dytɛ, Vjɛɕt'e Tretɛ, Cɛnɛndrɛ, Janar, Ckurt.

Ca muaj kanɛ 30 ditɛ ðe ca tɛ tjerɛ 31 ditɛ. Vera ɛɛt'e ngrohtɛ, ðe nɛ dimɛr bɛn ftohtɛ.

23

Coh nɛ flaturɛ! Sa tɛ bukur i ka krahɛtɛ: Ciko sɛ qyɛ ka qɛndruarɛ mi lulɛtɛ.

Flatura ron nɛ lule. Unɛ ðem qɛ

flutura ka katrɛ krahɛ; ka ðe gaɛtɛ kɛmbɛ; nɛ kokɛ ka dy fije si brirɛ.

Flutura ben vezɛ. Nga vezɛtɛ dalɛn vjeme. Vjemetɛ hanɛ lakratɛ ðe pemɛtɛ. Flutura ɛɛt' e bukurɛ, po vjemetɛ janɛ tɛ ɛɛmtuara.

Ka flutura tɛ kuqe, tɛ gelbera, tɛ verða, me lule ðe me syrɛ: ca flutura daline ditɛnɛ ðe ca tɛ tjera natɛnɛ.

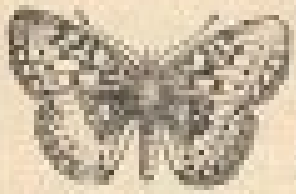

Flugurɛ *Flutura*

24

Djal' i urtɛ dɛpon babanɛ ðe mɛmɛnɛ ðe nukɛ del kurrɛ jaɛtɛ fjalɛsɛ qɛ i ðonɛ. Çeçi ɛɛtɛ ŋɛ djalɛ ɛum' i mirɛ: rri i pastrɛ, nukɛ fɛλiq robatɛ, as librate nuk' i gris; me ɛoket e tij ɛkon ɛumɛ mirɛ ðe giðɛ bota e do se ka zɛmrɛ tɛ barðɛ.

Djalɛn' e marɛ nuk' e do ŋeri ðe ay rri si i gorɛ mɛ ŋ' anɛ.

Meriu duhetɛ qɛ tɛ marɛ vetija tɛ mira, qɛ tɛ ketɛ zɛmrɛ tɛ mirɛ ðe tɛ rojɛ bukurɛ me giðɛ botɛnɛ.

25

Kjo lop' ɛɛt' e zezɛ me ŋolla tɛ barða; brirɛt i ka tɛ kðyerɛ pɛrpara.

Lopa na ep qumɛɛt; me qumɛɛt bɛjmɛ bulmet do-me-ðenɛ galpɛ ðe djaðɛ. Sa mɛ pɛlqen qumɛɛti nɛ mɛnpes!

Lopa ha bar, ðe kaetɛ. Kjo lopɛ qɛ ɛohim kɛtú ka ðe ŋɛ viç tɛ vogɛlɛ.

Kau na heq parmendɛnɛ ðe na lɛron arɛnɛ. Dy qe mɛ ŋɛ parmendɛ bɛjnɛ ŋɛ pɛndɛ. Mos j'u-qasni ɛumɛ kaut sɛ u godit me brirɛ. Po nga lopa mos kini frikɛ sɛ ɛɛt' e butɛ ðe nukɛ nget. Mos u-trɛmpni kur ðeret m ú, m ú!

Lopa *Lopa*

26

Pɛtɛ dimɛr. Tɛ tɛrɛ ðenɛ e ka mbuluarɛ dɛbora. Bɛn ɛumɛ ftohtɛ ðe ujɛt ɛɛtɛ bɛrɛ akuλ.

Zoqt' e gorɛ s' ǧejnɛ ç' tɛ hanɛ. Se i ka marrɛ fort ɛumɛ urija. Tre zoq erâdnɛ perpara penχeresɛ: kerkojnɛ tɛ hyjnɛ brɛnda, po qelqeja ɛstɛ mbyλurɛ. Tɛ varferit fluturakɛ sa ɛumɛ kanɛ marâurɛ âe kuɛ e di sa urí kanɛ!

Çeçi i pa zoqtɛ, hapi qelqenɛ âe u hoâi ca âerimɛ. Çeçi ka zɛmrɛ tɛ mirɛ âe ɛstɛ djal' i urtɛ. I erâi keq eâe pɛr zoqt' e veǧelɛ!

27

Dielì ɛɢtɛ m' i mađ se đeu. Ɓeu ɛɢtɛ m' i mađ se hɛna. Yjtɛ janɛ ɢumɛ tɛ mbɛđeɳ, po janɛ fort lark pa na dukenɛ si ɢkɛndija.

Ɓeu ɛɢtɛ rumbuλak đe kđehetɛ si ɳɛ lɛmɢ; duke kđyerɛ đeu i vjen rotuλ dielìt. Neve na duketɛ sikur kđehetɛ dielì đe qielì; po e vɛrteta ɛɢtɛ qɛ đeu vetɛ kđehetɛ. Eđe kɛɢtú bɛhetɛ dita đe nata.

Ɓeu i vjen rotuλ dielìt, po eđe hɛna i vjen rotuλ đeut. Dielì ɛɢtɛ ɳɛ lɛmɢ i zjartɛ; hɛna ɛɢtɛ đê e gurrɛ.

28

Numɛla ime ɛɢtɛ ɢumɛ plakɛ. Pɛtɛ mɛ tepɛr se tetɛ-đetɛ vjeç. Kurrizi i ka dalɛ đe kur ɛcɛn pɛtɛtetɛ nɛ ekop. Kɛmbɛtɛ i ka tɛ dobeta, sytɛ mezi i ɛohinɛ đe vɛɛɛt i dɛpojnɛ fort pakɛ.

Numɛl i đonɛ nɛnes' sɛ nɛnesɛ a nɛnes sɛ babajt. Djemt' ɛ vɛgɛlɛ nu-

nɛlɛs i ðonɛ nɛne e maðe. Un' e dua fort ɛumɛ nɛnen e maðe. Eðe ajo mɛ

do mua eðe mɛ pɛrkɛðel. Kur vɛte nɛ odet tɛ saj unɛ i puð dorɛnɛ ðe ajo mɛ ep molɛ, a no ŋɛ tjatrɛ pemɛ. Eðe mɛ uron e mɛ ðotɛ: rofɛ ŋɛ qint vjet, o bir!

Nunɛla *Nunela*

29

Moti ka 365 (tre-qint e gjashtë-dhjetë e pesë) ditë; ŋë mot ndahet më 12 muaj ðe më 52 javë. Në muaj ka 30 a 31 ditë. Java ka shtatë (7) ditë: e dielë, e hënë, e martë, e mërkurë, e enjte, e premte, e shtunë.

Në ditë ndahet më 24 orë (sahat). Në orë ka 60 minuta (dakika) eðe çdo minutë është 60 të grimë (sanije).

Ne dimër ditët janë të shkurtëra ðe netët të gjata; në verë ditët janë të gjata ðe netët të shkurtëra. Dimëri është i ftohtë ðe vera e ngrohtë.

30

Qeni ne rrugu ndeshin, na rrun ile lirën ne stan. Qeni eshte qe kafaz besnike. Fjala lirë: **Qeni leh tek ha buka.**

Qen' i shumë rat' i mad ile i erdhun; lefton ile mundet me njëmi. Langoj rat' i gele ile ka meze emnë te hoje. Zagusi ka vesët iz gole ile gen lorsun e gehet pas ereve. Koneja rat' e vogele ile rri kriwda ne ndrpi.

Qenë ina rat' i zi ne kuris, po kriqet i ka te kordë; kokra e ka te bukure ile dhunte qe rat' i mezgim; kur eshe mpe mar ere dyke njerit gohene juete gojsur. Ndrue fle ne kolik.

Qeni *Qeni*

31

Herin rou brenda ne etepi. Ciepija jone ka tri ola. Ola ode ka penjere ile tavan. Murete jane te zbardure me kelpere.

Perpara etepise eshe oborl ile kopsti. Ne kopst babaj ka mbjekë zarzavate: lakra, qepe, fasule. Ktreil oborit ka lule te bukura: çilo mrages ime motre e pel oborr ile me baske me vëlanue t' im njit lulete. Jane ea lule qe me pelqejne fort shume: borziloku ile karafileja. Eile trendafili ka ere ile gyre te bukure, po ka ile gemba.

32

Dreri ka dy brirë të mbëdhenj si dega mi kokë; kjo kafkë ron ne mal ðe eshtë sa një vig i vogël. Femër e dreritë nuk' ka brirë; mashkullit çdo mot i shkrihet nga një dege ne brinet ðe kështu mbet që i' i kapelojnë vjeshtë.

Dreri *Dreri*

Dreri ron ne male të mbedhenj, hiqete **shkëmb** mi **shkëmb** ðe nxitën **shpejt**. Në vendet të **ftohta** ku **ßen** **vetë** **mbulohen** me **dëborë**, që kaj dhe **bëhen** **sajat**; **soja** **është** që **gjendet** ku **rrinë** **gjithë** zit e **ngrohjen** **pluçkate**.

33

Libra që kendoj **është** **shtypur** mi **karta** të **bardhë**. Kjo **libër** e ka **emërin** **KËNDIMË**, ðe ka 24 faqe. Në çdo faqe janë **radhitur** vijate ne të **ëmbla** janë **shkrojatë**. **Shkrojatë** dhe **mbledhur** baskë bejnë fjalë.

Në **këtë** kendime kanë vënë ðe fytyra që të kapërdoj më mirë atë që kendoj. Une **dëshirën** e kendoj me desire ðe perpiqem që të mësoj mirë. Dua që të **shërbejtem** e të **kendoj** bukurë, s' dua që të behem përtac; **Allahu** **nuk** duhetë që të **ëmbasë** kohënë kot, po lipsetë që të kendoje ðe të mësoje.

Okroqat e shypit të vogela.

a b c ç d ë e ɛ f g g h i

j k l ł m n ŋ o p q r rr s

ɕ t θ u v x χ y z ʒ

Okroqat e shypit të mbëdha.

A B C Ç D Ƃ E Ɛ F

H I J K L Ł M

Q R Rr S

Citeţe i gros

BKSH